

τόσες θυσίες, με τόση λατρεία στην Ίδέα..... σώπα, σώπα, μωρέ Ψυχάρη, μήν αρχίσης κανέναν έπαινο στον Ταγκόπουλο, γιατί μάς τονέ χαντάκωσες τόν άνθρωπο. **Πένεϊ έφέντιμ**, πού λένε στην Πόλη. "Ας την πιάσουμε από άλλη έποψη την κουδέντα μας, δηλαδή ως τή γυρίσ υμε στο γενικό. Κάμαμε λόγο πιά άπάνω για μελλούμενους και παρούμενους **Νουμάδες**. Λοιπόν, έγω νά σάς πώ· ή ταπεινή μου γνώμη έμένα είναι, πού έ τι έχει νά γίνη, πρέπει νά γίνη σήμερα, όσο ζούμε, όσο ζή κι ο **Νουμάς**. Και πειδή σ' άφτό άπάνω τó ζήτημα, στο ζήτημα τής ήθικης, τής φιλολογικης μας άθανασίας, βλέπω και πολλοί φίλοι μας έχουνε χρυσές έλπίδες, όνειρα γενναία, ίσως ώφέλιμο νά παραθέσω έδω δυό τρία λόγια ένός ρομάντζου μου· **Όρφανά**, πού γράφηκε τó περασμένο καλοκαίρι και πού θά δημοσιευτή τόν έρχάμενο τó χειμώνα.

Ό ήρωας, έτσι λέει στό τέλος, ο Άντρέας πού δούλεψε άκατάπαφτα για τó ρωμαϊκό, «λογάριάζε πώς ύστερις από τó θάνατό του, θά φέξη, πιά ή μέρα ή μεγάλη, όπου ή πατρίδα θά βίξη μιá ματιά στον πόνο και στο πόνημα μιáς ζωής άλάκαιρης. Είχε ακούσει δηλαδή και πίστεψε ο Άντρέας έκείνο πού συνηθίζουμε και λέμε, πώς πρέπει πρώτα νά πεθάνη κανένας, για νά τόν έχτιμήσουνε κατόπι. Ψέματα και τούτο, καθώς όλα τάλλα τά ρωμαϊκά. Στην Ελλάδα σήμερα δέ βλέπουμε ούτε νά θυμούνται κανε τους πεθαμμένους. Μήτε είναι νάπορήσης. Ένα Έθνος για νά είναι ίκανό, νά τιμήση τους πεθαμμένους, άπαραίτητο τουλάχιστο νά τους κατάλαθε, όταν είτανε ζωντανοί.»

Θα ήρω πώς δίκιο έχει ο Άντρέας. Η Ελλάδα μας δέ φαίνεται ώριμη άκόμη για μεγάλους άθρώπους. Όριμη δέ φαίνεται, ή δύστυχη, ούτε, πώ νά πώ, για ένα μέλλο, άφοι δέν κοιτάζει τó παρελθό. Και τόντις, ποιός κοιτάζει, ποιός θυμάται, ποιός σέβεται, στίς μέρες τίς δικές μας, έναν Τρικούπη, έναν Κοραή, πού στίς μέρες τίς δικές τους, θά έλπίσανε βέβαια και δάφτοι κανένα ψυχικό κατόπι από την πατρίδα, καμιάν άθανασία; Τόν Κοραή, μάλιστα, πρώτοι πρώτοι τονέ βρίσανε· ποιοί; ένας Κόντος κ' ένας Χατζηδάκης, πού μήτε τή ματιά του, μήτε τή δράση του δέν είχανε· τονέ βρίσανε οί ύπαδού του, τά παιδιά του, έκείνοι πού χωρίς τόν Κοραή, μήτε όνομα δέ θά είχανε μήτε ύπαρξη.

Και τó συμπέρασμά μου, σάν ποιό θαρρείτε νά ναι; Τó συμπέρασμά μου είναι, πώς πρέπει νά πλερώνετε ταχτικά τή συντρομή σας στο **Νουμά**. Μήν προσμένετε νά πεθάνη από την πείνα, για νά τού στήσετε άντριάντα, πού και τότες, όπως δείξαμε από τά συνηθισμένα μας, δέ θά τού στηθή. Προτιμά

ο **Νουμάς** μιá γαζέτα στην τζέπη του, παρά δυό μπουστούς στον τάφο του άπάνω. Και σήμερα νά τού δώσετε χέρι, σήμερα νά τόν αγαπήσετε, γιατί νά σας κιόλας πού την ξεστομίσαμε τή λέξη τή μεγάλη, τή λέξη πού μέσα της όλα τάχει, πού είναι μάθημα και παρηγοριά, πού είναι βοηθός μας και δύναμή μας, τή λέξη άγάπη, τήν άγάπη τήν άχώριστη, μήν τó ξεχνάτε, από την Ίδέα

Παρίσι, Παρασκευή, 8-20 τού Χριστού 1911

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΑΝΟΥ ΣΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»,

Χαιρετώ τά δέκα χρόνια τού «Νουμά» κ' εύχομαι νά τά κατοστήση και νά τά χιλιάση.

Ό δυσκολοπάτητος δρόμος πού τραβή ή Ίδέα μας, πότε βρίσκοντάς τον ύπως ύπως χαρασμένο, πότε με τά χέρια της ανοίγοντάς τον και με τά έπλα της· οί σταθμοί πού κάνει για νά ξανακοιταχτή και νά πάρη δύναμη για κινούρια πιά γενναία περπατήματα, δείχνονται μέσα στο «Νουμά» τίς στήλες.

Ένας φιλόσοφος από τους μεγαλύτερους και τού άρχαίου και τού νέου καιρού, έλεγε πώς για νά καταλάβουμε τάληθινά συστατικά μιáς ζωής, δέν πρέπει τή ζωή τούτη νά την κοιτάζουμε μέσα σέ έ,τι άπλετο και σέ έ,τι μισό μάς δίνει τó ξετύλιμά της· μά νά την προσέξουμε μέσα σέ έ,τι πιά τέλειο μάς δίνει τó ξετύλιμά της τούτο, μέσα στο συμπληρωμένο της τó μέστωμα, δηλαδή μέσα στην όμορφιά της· γιατί και την αλήθεια μιáς ζωής, μέσα στο βαθύ της φυσικό, την παρασταίνει πιά πολύ από τή μιá ή από την άλλη ώρισμένη τού διάδα της στιγμή ο δρόμος πού πάει, ο σκοπός πού σημαδεύει.

Ψάχνοντας μέσα στα δέκα χρόνια τού «Νουμά», σπιτιού μαζί και κάστρου, με τίς τάπιες του άρματωμένες πάντα, μιá με τίς πόρτες του ανοιχτές, για νά δέχεται λογής καλεσμένους κι άκάλεστους, κλητούς κ' έκλεκτούς, μπορούμε νά ήδρουμε και σημάδια μιáς δουλειάς τού κάκου, και κινήματ' αταίριαστα με τó ρυθμό των πραγμάτων. Μά τ' είναι τά σημάδια και τά κινήματα τούτá μπροστά στον καθρέφτη πού μάς παρουσιάζει; Γέρνοντας άπάνου τού ξαγναντεύουμε νά ξαναζή και νά περνά από μπρός μας, άξεχώριστη από την έθνικήν ιδέα, ή Ίδέα της γλωσσικής αναγέννησης, σέ έ,τι έχει νά μάς δείξη πιά γενναίο και πιά σοφό, πιά ρωμαϊκό και πιά άνθρωπινό, ή πάντα σέ κατατρεμό και πάντα σέ θρίαμβο Ίδέα, σφραγισμένη σέ τεχνίτες τού Λόγου πού τά κοντύλια τους, κ' έκεί πού δέν ήχολογάνε σά λύρες, χτυπάνε, άξίνες, και, σαίττες, σφυρίζουνε.

Ό «Νουμάς» λοιπόν άξίζει νά γνωριστή και νά τιμηθή όχι για μικρά ψεγάδια μπορεί άναπόφευχτα

σ' έργο σάν τὸ δικό του, ὄχι γιὰ σκοντάματα σὲ καλντερίμια κακόστρωτα, μὰ γιὰ τὰ σημαντικὰ του χαρίσματα.

Καὶ τὸ σημαντικώτατο χάρισμα, μπροστὰ σὲ ὅλα: Δὲν εἶναι τόσο πῶς δέχεται ἔργα σὲ δημοτικὴ γλῶσσα, δὲν εἶναι τόσο πῶς γράφεται σὲ γλῶσσα δημοτικὴ, δὲν εἶναι τόσο πῶς δίνει πρόθυμα τίς στήλες του σὲ φιλότιμους καὶ σὲ φωτισμένους ἐργάτες, ἢ στὰ χρόνια νέους ἢ στὸ νοῦ, γιὰ νὰ μιλήσουνε, μὲ προσπάθεια νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ ρουτίνα καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς μορφῆς, γιὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς τέχνης, τῆς Πολιτείας ἢ τῆς Κοινωνίας, τῆς Ἀλήθειας ἢ τῆς Ὁμορφίᾳς· δὲν εἶναι τόσο πῶς μέσα στὸ «Νουμᾶ» συχνὰ συζητιέονται ἰδέες ζωντανές καὶ ζωοπάροχες ποὺ συγκινοῦνε καὶ ποὺ τραντάζουν τὸν πολιτισμένο κόσμο.

Τὸ σημαντικώτατο γνώρισμα τοῦ «Νουμᾶ» πρὸς πολὺ ἀπὸ τᾶλλα καὶ ἀπάνου ἀπ' ὅλα, εἶναι τοῦτο: Μέσα στὰ φύλλα του θάβρῃς, ἀνάμεσα σὲ λογιῆς γραψίματα καλοπροαίρετων ἐπαδῶν τῆς ἀληθινῆς μας γλώσσας, μὴ προσπάθεια μεθοδικὴ καὶ ἀδιάκοπη, φωτεινὴ καὶ εὐεργετικὴ, ἀδιάφορο ἂν πρὸς πολὺ ἢ πρὸς λίγος πιτυχημένη, κατὰ τὴν περίστασι, μὴς γλῶσσας δημοτικῆς, ἀπάνου στὴν ἀγραφή γλῶσσα τῆς δημοτικῆς, τὴν ἀπὸ καιρὸ συντελεσμένη, ὁργανωμένη, καὶ γνωρισμένη καὶ χαρακτηρισμένη καὶ μὴ καὶ ἀκοιμάτιστη, μὴς γλῶσσας δημοτικῆς, ποὺ μὲ τὸ γαληνὸ, μὴ ἐπίμονο δούλεμά της, δούλεμα μαζί καρδιᾶς καὶ στοχασμοῦ, πνοῆς καὶ μελέτης, εἶναι γραμμένη κάποτε — δὲν ξέρω ἂν γλήγορα ἢ ἂν ἀργά, — μὰ «μὲ καιρὸ καὶ μὲ κόπο» (πάλε ὁ στοχαστικὸς λόγος τοῦ ποιητῆ), μ' αὐτὴ νὰ ριζώσῃ νικητρά ἢ ἰδέα.

Γρήγορα ἢ ἀργά; Τί μὲ γνοιάζει; Φτάνει πῶς πολεμάμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Δὲν κρέμεται ἀπὸ μᾶς νὰ συντομέψουμε τὸν ἐρχομὸ μὴς ὥρας μοιρόγραψης. Τὸ «κάμε γλήγορα» δὲν ἔχει νόημα. Ὅμως ἀπὸ μᾶς κρέμεται νὰ καλλιεργήσουμε τὸ δέντρο γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ πλούσιο καὶ ζουμερὸ καρπὸ, σάν ἔρθῃ ἡ ὥρα του.

Σωστὸ πῶς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν πιστεύουνε καὶ τὴ δουλεύουν. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα χρειάζεται ὁπαδοὺς, καὶ καθέναν δημοτικιστῆς, ὅποιος, προσφέρνοντάς της τὸ φόρο του, εἴτε κάποιος θετικώτερος ἐργασίας, εἴτε καὶ τῆς πίστεως του μονάχα, τῆς εἶναι πολὺτιμο ἀπόκτημα.

Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα θέλει τοὺς δουλευτάδες της ὄχι ἀπομονωμένους· μονιασμένους τοὺς θέλει. Παλιὰ καὶ τριμμένη ἀλήθεια, τῆς ὁμόνοιας ἢ δύναμης. Τὴν ἔνωση καὶ τὴν ἀνάγκη της, καὶ μάλιστα σὲ καιροὺς ἔτσι κρίσιμους σάν αὐτοὺς, τὴ διαλαλήσανε στόματα, πολὺ μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὸ δικό μου. Δυὸ στοιχεῖα ποὺ τὴ στηρίζουν καὶ ποὺ τὴν τινώνουν τὴν ἔνωση: ἡ συγκατάβασις καὶ ὁ σεβασμὸς. Ὁ

σεβασμὸς πρὸς τὸ πρόσωπο ποὺ περπατᾷ πλάι μας, συνταξιδιώτης μας, ἀκόμα καὶ ὅταν τὸ περπάτημά του διαφέρει ἀπὸ τὸ δικό μας κάπως. Ἡ συγκατάβασις ἀκόμα καὶ πρὸς τὸ φάλτσο, ὅταν πέφτουμε σὲ κείνο ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς μουσικῆς. Ἡ ἀνειλικρίνεια μόνον ἀξίζει κατὰφρόνησι, καὶ τὰ σκληρὰ χτυπήματα τᾶξίζει ἡ φαντασμάρα τοῦ ἀμαθούς, ἡ φαντασμάρα ποὺ τόσο εἶναι ξεδιάντροπη, ὥστε, καθὼς λέει κάποιος ὁ Γκαίτε, ἡ περηφάνεια τοῦ σοφοῦ μπροστὰ τῆς φαίνεται ταπεινόςυνη.

Ἐκεῖνοι ποὺ νὰ συναγρικηθοῦνε δὲν μποροῦν, καὶ σκόρπιοι δείχνουντ' ἕνας ἕνας καὶ ἀταίριαστοι, χαμένοι πάνε. Ἀκόμα καὶ τῆς σκέψης ἕνας ἀναγκαῖος πάντα, μὰ προσωρινὸς σταθμὸς γιὰ τὸ φανέρωμά της, ἡ μοναξιά. Καὶ τῆς σκέψης μὴς κάπου ἄλλοῦ βρίσκεται ἡ πρώτη πηγὴ· καὶ γιὰ νὰ δείξῃ ὅλο τῆς τὸ νόημα πρέπει σὲ κάποιες ἄλλες, ἔξω ἀπὸ κείνη, γινώμες ἀντικρουμένης, καὶ ἀγάλια ἀγάλια νάπλωθῇ. Ἡ πράξις, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ὅλο καὶ συντρόφους ζητιανεύει. Εἶδατε ποτὲ κανένα μεγάλο ἀνθρώπο νὰ στέκεται στοὺς αἰῶνες ὁλομόναχος; Ἐγὼ δὲν εἶδα ἀκόμα. Πάντα μπροστὰ του καὶ πίσω του, ἄλλοι ἄνθρωποι, σάν ἱσκιοὶ του, ἢ μετρημένοι στὰ δάχτυλα, ἢ λεγεῶνες, ἐτοῦτοι πρόδρομοί του, καὶ ὁμολογητές του ἐκεῖνοι.

Σωστά. Μὰ ξέρω κάτι ἄλλο, πολυτιμώτερο στοιχεῖο γιὰ τὴν ἰδέα μας, ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἰδέας.

Σωστά. Μὰ εἶναι καὶ κάτι ἄλλο, βοήθεια πρὸς πολὺτιμη ἀπὸ τὴν ἔνωση, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἰδέας μας.

Στοιχεῖο, ἀπάνου ἀπ' ὅλα, πρώτης ἀνάγκης, τιμώτατο, ἀπαραίτητο, γιὰ τὸ νομα, τὸ πλούτισμα, τὸ ξάπλωμα, τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐπικράτησι τῆς δημοτικῆς γλῶσσας, θετικὴ ἀπόδειξις πῶς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ζῇ, ἀξίζει νὰ ζῇ, καὶ θὰ ζήσῃ, στοιχεῖο, πρῶτα πρῶτα, καὶ πρὸς πολὺ ἀπὸ τὸ ψάρεμα τοῦ Α καὶ τοῦ Β. ὁπαδοῦ, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ὠφέλιμο καὶ ἐκεῖνο, εἶναι ἡ φιλολογικὴ καλλιέργεια, τὸ μεθοδικὸ γράψιμο τῆς δημοτικῆς γλῶσσας. Ἡ δουλειὰ τούτη γίνεται ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς βέβαια τῆς δημοτικῆς γλῶσσας, μὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς ἡ ἀρχὴ της, καὶ πάει πρὸς πέρα ἀπὸ τοὺς κύκλους τοὺς τὸ τέλος της, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοὺς κοινωνιολογικοὺς, καὶ καταντᾷ σὰ νάχῃ ἐκείνη ξεχωριστὴν ὑπόστασι, ἀπάνου ἀπὸ τοὺς δουλειῶτες ποὺ τὴν παράγουν· γίνεται ἰδανικὸ, γίνεται θρησκεία. Ἡ γλῶσσα ἡ φιλολογικὴ. Ἐξω ταύτης οὐκ ἔστι σωτηρία.

Ἐξαφνα μὴς μετάφρασις τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ τῶν Γεωργικῶν τοῦ Βιργίλιου, ἕνα μυθιστόρημα σάν τὴ «Ζωὴ καὶ τὴν Ἀγάπην στὴ μοναξιά» ἢ σάν τὸν «Καιρὸ τοῦ Βουλγαροχτόνου», ἕνα ποίημα σάν τὸ «Φωτεινὸ», μὴς μελέτη γιὰ τὴν πολιτικὴν κατάστασι τῆς Τουρκίας, μὴς ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης, ἢ καὶ σὲ πρακτικώτερο ὅτιρῶμα, ἕνα βιβλίον γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ βαμπακιοῦ ἢ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο μηχανισμό, (περιορίζομαι σὲ λιγοστὰ παραδείγματα ἀπὸ τὰ πρόχειρα στὴ μνήμη μου), τοῦτα, δὲν εἶναι λόγια, εἶναι ἔργα· καὶ μέσα στῶν ἔργων τοὺς κύκλους στέκονται σὲ στερεὰ βάθρα ἔργα τέχνης· εἴτε γιὰτὶ ζωογονοῦνε κάποιον, θεωρημένο μὲ ξεχωρι-

στο τρόπο, ιδανική, είτε κι από τὸν τρόπο πού μεταχειρίζονται τὴ γλῶσσα. Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση, καὶ γιὰ τὴ διανοητικὴ περίοδο πού περνάμε, μνημεῖα. Τὸ Καθέν' ἀπὸ τὰ μνημεῖα τούτα κι ἀπὸ ἕλα ἕσα στέκονται στὴν ἴδια γραμμὴ με τούτα, βαραίνει τὸ καθένα ἴσα με τάγματα καὶ με συντάγματα ἐπαδῶν πού ὅσο καλοπροαίρετοι κι ἂν εἶναι, ὅση θέληση καὶ νὰ δείχνουν, ὅση βοήθεια καὶ νὰ φέρνουνε στὸ ζήτημα, ὅσο κι ἂν ἀφήσουν τὰ σημάδια τους, οἱ περισσότεροι σήμερα εἶναι κι αὐριο δὲν εἶναι. Γιατὶ καὶ δὲ φοβᾶμαι νὰ τὸ πῶ: Ἡ ἀρρώστια τῆς καθαρεύουσας χρόνισσε. Δὲν εἶναι ἀπὸ τίς ἀρρώστιες πού εὐκολὰ ξεφορτώνονται. Τὸν κύριο Μιστριώτη μπορεῖ νὰ μὴ τὸνε λογαριάζουνε. Μὰ ὑπάρχει ὁ μιστριωτισμός, καὶ με κείνον, θέλουμε δὲ θέλουμε, θὰ λογαριαζόμαστε, καὶ θὰ μετροῦμε τὸ μπῆμας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό. Ἡ καθαρεύουσα κόκκαλα θὰ τσακίσῃ. Μὰ καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βρῇ σιδερένια ἀντίσταση ἀπὸ τὴ δημοτικιστὴ. Καὶ τὰ ἔργα πού δείχνεται μέσα τους ὅλη ἡ δύναμη τῆς γλώσσας ἀπάνου στὴν παράσταση κάθε εἰδους ζωῆς, καὶ κάθε λογῆς ἰδέας, ἀπὸ τὰ ὁμορφότερα ἴσα με τὰ πιὸ ἄσκημα, ἀπὸ τὰ πραχτικώτερα καὶ τοῦ χεριοῦ μας ἴσα με τὰ ὑπερόσια, τὰ ἔργα πού καθρεπτίζονε τὰ κοσμικά, τὰ θεῖα καὶ τὰνθρώπινα, με τὰ χρώματα καὶ με τὰ κινήματά τους, καθὼς εἶναι τὰ ἔργα τῆς Φαντασίας, ἐκεῖνα εἶναι τὰ ἀτσαλένια τάρματα τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μὲ κείνα, κι ἂν γραφτῇ τῆς εἶναι ἡ νίκη, θὰ νικήσῃ καὶ θὰ ἐπιβληθῇ, — πότε; δὲν τὸ ξέρω — σύμφωνα πάντα με τοὺς κοινωνικοὺς νόμους, ἀπὸ τὸ παιδί τοῦ σχολειοῦ, ἴσα με τὸ νομοθέτη, στὴ μεγάλη Κοινὴ Συνέλευση, πού κι αὐτὴ πηγάζοντες ἀπὸ τὴ γνώμη κι ἀπὸ τὴ βούληση τῶν ἀτόμων, ὅμως πάει πιὸ πέρα καὶ στέκεται ψηλότερα κι ἀπὸ τὰ άτομα κι ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν πολὺ.

Καὶ τὸ ἄλλο κάτι, βοήθεια πιὸ πολὺτιμη, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἰδέας μας, ἀπὸ τὴν ἔνωση τῶν ἐπαδῶν τῆς δημοτικῆς γλώσσας, εἶναι ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῆς γλώσσας τούτης στὸ λόγο τὸ γραφτό.

Ἡ γλῶσσα. Τὴ θέλετε, σὰ σκοπὸ γιὰ τὴν τέχνη; Τὸ πρῶτο γνῶρισμα μιᾶς γλώσσας καλλιτεχνικῆς εἶναι ἡ τάξη. Καὶ γιὰ τοῦτο σὰ γυμνασμένα μυαλά δὲ φαίνεται παράξενη ἡ ἀλήθεια πὼς μεγάλοι ποιητὲς σταθήκανε καὶ μεγάλοι γραμματικοί, σὲ λογῆς καιροὺς καὶ τόπους, ἴσα με τὰ σήμερα.

Ἡ γλῶσσα. Τὴ θέλετε γιὰ μέσο, πρὸς συγκοινωνία καὶ συνεννόηση; Μὰ ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι μονάχα ὄργανο γιὰ τὴν ἔνωση τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι, καὶ πιὸ πολὺ καὶ πιὸ βαθιά, γιὰ τὴν ἐνέργεια τῶν ἀνθρώπων.

Σ' ἐν' ἀξιοπαρατήρητο ἄρθρο στὸ «Νουμᾶ», καὶ γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ, γενικά, καὶ γιὰ τὴ σκέψη του, γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Τρανὸ (δὲν ξέρω ἂν εἶναι ἕνομα ἢ ψευτόνομα, γιὰτὶ ἀπὸ τὴ χρῆση καὶ τὴν κατάχρηση τῶν προσωνύμων πού μεταχειρίζονται οἱ δημοτικιστὲς μας, ἔπαψα νὰ ξεχωρίζω ποιοὶ τάχα οἱ

ἀμασκάρευτοί καὶ ποιοὶ οἱ μασκαρεμένοι), εἶδα νὰ γίνεται λόγος γιὰ — δὲν ξέρω ποῖα — «γλῶσσα τοῦ μέλλοντος», γιὰ — δὲν ξέρω ποῖες — «ἀρκετὲς ἀποχρώσεις δημοτικισμοῦ». εἶδα νὰ κατακρίνονται «οἱ ἐσωτερικοὶ καυγάδες», γιὰτὶ τάχα βλάπτουνε τὸ ζήτημα, καὶ ὄχι μόνο νὰ λογαριάζεται, μὰ καὶ νὰ ἀναφέρεται εὐλαβητικὰ σὰν κριτῆς καὶ σὰν ἐδηγητῆς, πού κρατεῖ στὸ χέρι του τὸ μπρὸς ἢ τὸ πίσω τῆς ἰδέας, «ἡ σημερινὴ αἰσθητικὴ τοῦ πολλοῦ κόσμου».

Εἶμαι ἀντίθετος με τέτοιους τρόπους στοχασμοῦ. Ἡ «γλῶσσα τοῦ μέλλοντος» δὲν εἶναι δικός μου λογαριασμός. Εἶμαστε οἱ τωρινοί. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι γλῶσσα περασμένη, δηλαδὴ τελειωμένη. Τὴ γράφουμε, τὴν κάνουμε γλῶσσα σημερινή. Γράφοντάς τὴν, τίποτα δὲν **προδιαγράφουμε**. Γράφοντάς τὴν, κάνουμε δουλειὰ συντηρητικὴ· βάζουμε κάποιον φράχτη στὸρμητικὸ τὸ ποτάμι. Ἄν εἶμαστε δυνατοὶ καὶ ἀξίζουμε τὰ ἔργα μας νὰ ζήσουν, μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς πὼς ἡ γραφὴ μας εἶναι καὶ **προδιαγραφὴ**. Μὰ τοῦτο γίνεται ἄθελά μας. Γράφοντάς τὴν, δείχνουμε πὼς εἶναι ἡ, σωστότερα, πὼς πρέπει νὰ εἶναι τώρα ἡ γλῶσσα καὶ πὼς θὰ μείνῃ γιὰ πολὺν καιρὸ, ἂν ἐξακολουθήσῃ ὅμοια νὰ γράφεται. Μὴ ἡ ὀλάνκερη ἀλήθεια μιᾶς γλώσσας δὲν εἶναι ἔργο τοῦ καθενὸς νὰ τὴν περιλάβῃ καὶ νὰ τὴν ἀδράξῃ. Χρειάζεται γιὰ τοῦτο τοῦ τεχνίτη τὸ δαιμόνιο καὶ τοῦ σοφοῦ ἡ μελέτη. Κάνει καθέννας ὅ,τι μπορεῖ. Γράφουμε. Ἡ λεγόμενη **καλλιτέπεια**, τοῦ ὕφους πιὸ πολὺ δῶρο, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα μᾶς χρειάζεται ἡ λεγόμενη **ὀρθοέπεια**. Στὴν κρίσιμη στιγμή πού βρισκόμαστε χρέος μας ἀπὸ τὰ πρῶτα εἶναι νὰ προσπαθοῦμε νὰ γράφουμε **ὀρθά**. Καὶ ἡ ὁμορφιὰ ἔρχεται μόνη τῆς, ἂν τὴν τραβᾷ τὸ ἀγγίστρι μας. Δὲν ὑπάρχουν «ἀπόχρωσες δημοτικισμοῦ». Μία εἶναι ἡ δημοτικὴ, καὶ μιὰ γλῶσσα γράφουν οἱ δημοτικιστὲς, ἄλλοι στὴν ἐντέλεια, ἄλλοι με ἀτέλεια, ἄλλοι πιὸ λίγο, ἄλλοι πιὸ πολὺ πιτυχημένα, ὁ καθέννας μᾶς σύμφωνα με τὴ γνώση του καὶ με τὴν φύση του.

Τὴ δημοτικὴ γλῶσσα οἱ ἐπαδοὶ τῆς ἰδέας χρέος ἔχουν νὰ τὴ γράφουνε, μορφώνοντάς τὴν φιλολογικά, στηρίζοντάς τὴ αἰσθητὰ τους ἀπάνου σὲ ἀντικειμενικά κριτήρια, ἔξω ἀπὸ μᾶς, ἀκόμα καὶ ἀντίθετα με τὴν **αἰσθητικὴ** τοῦ Α καὶ τοῦ Β καὶ τοῦ πολλοῦ κόσμου.

Αἰσθητικὴ. Νά, μιὰ λέξη πού με κάνει νὰ γελῶ, σὰ συχνὰ πυχνὰ βλέπω νὰ τὴν ἀναφέρουν, ἀπάνου σὲ γλωσσικά ζητήματα. Ἡ ψωροπερηφάνεια, γιὰ νὰ φαντάζῃ, φούσκωσε με ἀέρα τὸ γούστο τῆς, καὶ τὸ βάφτισ' **αἰσθητικὴ**. Μὰ δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάμῃ με τὴν ὑπόθεσή μας ἡ κακόμοιρη **αἰσθητικὴ**. Ἐννοεῖτε τὴν ἐπιστήμη τοῦ ὠραίου; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάνετε σὲ τέτοιον κόπο καὶ νὰ ζητᾶτε τὴ βοήθεια τῆς κάθε λίγο καὶ λιγάκι, γιὰ πράγματα πού ξεφεύγουν ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία τῆς.

Μὰ ἔχετ' ἐσεῖς, καμιά αἰσθητικὴ δική σας; ἔχει ὁ καθέννας ἀπὸ μᾶς καὶ τὴν αἰσθητικὴν του; Μὰ ἐγὼ ποτὲ δὲν ἀκουσ' ἀνθρώπους νὰ καλοῦνε βοηθοὺς τῇ

χημεία τους, την ψυχολογία τους, τη νομική τους, τη φυσική τους, την ιστορία τους, τη στατιστική τους, την κοινωνιολογία τους, έξιν αν είναι στην κορφή της επιστήμης που καλούν. Μπορώ να πω: «Έτσι το θέλει η κοινωνιολογία»· μάλιστα· μά σαν πω «Έτσι το θέλ' η κοινωνιολογία μου», είμαι για σθερκιές. Και τ' είμαι για νάχω δική μου επιστήμη; Ποῦ είναι τὰ περιγραμμένα μου; Θά πήτε πῶς ἡ αἰσθητική, ἐπιστήμη ἠθική, πού κρατιέται πολὺ ἀπὸ τὴν ὑποκειμενική τὴν ἀντίληψη, δὲν εἶναι σὰν τὶς θετικὲς ἐπιστήμες, καὶ μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ μνημονεύεται μὲ μου καὶ μὲ του καὶ μὲ σου. Πολὺ καλὰ· μὰ τότε δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα γυαλιστερό ὄνομα, μὲ ἀξιώσεις, τοῦ ἀτομικοῦ, ἢ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ, γούστου, ἀπλούστατα, μὲ περισσὸ σκοτάδι καὶ μὲ χάσματα, πού ἡ ἀρετὴ του εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ ἀξίωση.

Μὰ στὴν περίστασι πού ἀννοῶ, καὶ τέτοια αἰσθητικὴ δὲν ἔχει πέραση. Καλὰ τὴ βάζεσαι κάπου ἄλλου ἀναισθητικῇ. Στὰ γλωσσικὰ ζητήματα ὅλοι μὲ τὴν ἀράδα εἴμαστε δασκάλοι καὶ μαθητές. Ἡ μέθοδός μας, ἀλληλοδιδασχτική. Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ μαθητὴ πού τοῦ διορθώνει τὶς ἀνορθογραφίες ὁ δάσκαλος, καὶ πού ἀποκρίνεται τοῦ δασκάλου: — Δάσκαλε, δὲν εἶναι λάθος, εἶναι, βλέπεις, ἡ αἰσθητικὴ μου! Τί θὰ λέγατε γιὰ τὸ δάσκαλο πού τότε ρωτᾷ ὁ μαθητὴς του νὰ τοῦ λύσῃ κάποιες ὠρισμένες ἀπορίες του, σὲ κανονισμένα ζητήματα, καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ ἀποκρίνεται: — Μὴν τὰ ξετάζῃς τοῦτα· ξετάζε τὴν αἰσθητικὴ σου!

Ἐπειτα: ὅλος ὁ κόσμος ἔχει καὶ ἀπὸ μὴν αἰσθητικὴ. Καὶ καθένας μπορεῖ νὰ τὴνε κάνῃ φίμωτρο γιὰ τὸ στόμα τοῦ ἀντίμαχου. Ὅπως ἔχει ὁ δημοτικιστὴς τὴν αἰσθητικὴ του, ἔχει, καὶ μὲ τὸ ἴδιο δίκιο, καὶ ὁ καθαρευουσιάνος τὴ δική του. Καὶ ἂν ἔχουμε ὁρεξὴ νὰ τὴν πνίξουμε τὴν ἰδέα μας, ἃς πλέξουμε τὸ σκοινί, πού θὰ τὴν πνίξῃ, ἀπὸ τῆς λογῆς περίφημες αἰσθητικὲς μας.

Ὁ ποιητὴς Καντιάνος Ρώμας γύρεβε νὰ μορφώσῃ καὶ νὰ νηφώσῃ μὲ τοὺς στίχους του τὴν ἀπλή γλῶσσα. Τὸ ἴδιο γύρεβε νὰ κάμῃ καὶ ὁ ποιητὴς Σολωμός. Κάποτε ὁ Ρώμας πήγε νὰ διαβάσῃ τοῦ φίλου του Σολωμοῦ ἓνα του ποίημα. Καὶ ἀρχισε: «Ὁ καλὸς πτωχοτάτης...» Ἀμέσως τοῦ ἔκοψε τὴ φόρα ὁ Σολωμός, κρᾶζοντάς του: «Ἀρχισες ἀπὸ λάθος. Τὸ σωστὸ εἶναι: Ὁ φτωχοτάτης καλὸς!» Ὁ Ρώμας πειράχτηκε. — Μὰ ἐγώ, εἶπε, κοιτάζω νὰ τὴν ἀνυψώσω τὴ γλῶσσα». Καὶ δὲν ἐξακολούθησεν τὸ διδάσκαμα. Ὁ Ρώμας εἶχε δίκιο. Τοῦ πείραξε ὁ φίλος του τὴν αἰσθητικὴ. Ὁ Σολωμός εἶχε δίκιο. Ἀπὸ τὴν ἰδία αἰσθητικὴ ἀρχὴ κινημένος — τὴν ἀνύψωση τῆς ξεπεσμένης γλῶσσας — τοῦ εἶχε κάμει τὴν παρατήρηση. Ἀπὸ τὴν ἰδία ἀρχὴ καὶ οἱ δύο τους σπρωγμένοι, τραβήξανε δρόμους διαφορετικούς. Ἄν τὸ πάρομε τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ὄψη τοῦ τὴν αἰσθητικὴ, τίποτε δὲ μπορούμε, σωστά, νὰ ξεδιαλύνουμε. Μὰ φέρε το τὸ ζήτημα στὴ μόνη θέσι, πού μπορεῖ ἀπὸ σωστοὺς ἀνθρώπους νὰ κοιταχτῇ, καὶ ἀμέσως φωτίζεται καὶ ξεδιαλύνεται. Βγάλε το ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ καὶ βάλε το στὴ γραμμικὴ. Καὶ γὰρ, ἡ λογικὴ τοῦ

Σολωμοῦ. Δημοτικὴ γλῶσσα μὲ πτωχοτάτη δὲ στέκει, καὶ ὅσο θέλουν ἃς τρώνε τὰ νύχια τους ὅλες τοῦ κόσμου οἱ αἰσθητικὲς.

Ὅμως — θὰ πῆτε — δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ μὴ διαφορά αἰσθητικὴ ἀπὸ αἰσθητικὴ, καὶ καθεμὶ ἀντίληψη τῆς ὁμορφιάς ὅμοια ζυγίζεται; Κάθε ἄλλο. Ἔχει καὶ παράχει διαφορά. Καὶ ἡ ζυγαρὶ ἀνεβοκατεβαίνει ἀπὸ τὸ βάρος ἢ ἀπὸ τὴν ἀλαφράδα τῶν αἰσθητικῶν. Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Σολωμοῦ τόσο εἶναι πρὸ μεγάλης καὶ τόσο πρὸ ἀληθινῆς ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ τοῦ Καντιάνου Ρώμα ὅσο πρὸ ἀληθινῆς καὶ πρὸ μεγάλης εἶναι ἡ ποίησις, ἡ τέχνη, τὸ ἔργο τοῦ ἑνός, ἀπὸ τὴν ποίησις, ἀπὸ τὴν τέχνη καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ἄλλου.

Ὅμοια: δὲ βλέπω τὸ λόγο «γιατὶ νὰ βάλουμε στὴν μπάντα τοὺς ἐσωτερικοὺς καυγάδες γιὰ νὰ πολεμήσουμε τὸν κοινὸ ἐχτρός».

Ἔτσι γενικὰ ριμένῃ ἡ πρότασις, δὲ λέει τίποτε γιὰ μένα. Μιλήστε μου ὠρισμένα ἀπάνου σὲ γεγονότα. Πέστε μου γιὰ τὸ δεῖνα καὶ γιὰ τὸν τάδε καυγά, γιὰ τὸν ἄλφα καὶ γιὰ τὸ βήτα καυγατζή, νὰ σὰς πῶ τὴν γνώμη μου. Μερικὲς φιλονεικίες μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν τὸν τόπο τους, μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ ἄερα, μπορεῖ νὰ βλάπτουνε. Μὰ ἔτσι γενικὰ νὰ θέσετε ἀρχὴ πῶς δὲ φελανε οἱ ἀμάχες, ἔχετε ἄδικο. Ὅ,τι λέτε καυγά, καὶ διαμάχη, ὅ,τι ἀντιπαθεῖτε καὶ τρέμετε, ἐγὼ τὸ λέω θεωρία, ζήτησις, συζήτησις, ἐρευνα, κίνησις, τόνωσις, πόλεμος, καὶ τὸ εὐχομαι, καὶ τὸ θέλω καὶ τὸ θεωρῶ εὐεργετικόν. Εἶναι καυγάδες δημοιουργικοί, πού εἶναι καὶ αὐτοὶ σὰν ἔργα. Καμὶὰ ἐπιστήμη καὶ καμὶὰ τέχνη, καμὶὰ ἰδέα καὶ καμὶὰ ἐπανάστασις δὲν πρόκοψε, χωρὶς τὴν κριτικὴ σκέψιν καὶ τὸ γκρίνιασμα, παράλληλα μὲ τὴν δράσιν. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού εἶναι παθητικὰ ζευγαρωμένοι καὶ περπατᾶνε σὰ νὰ σκιάζονται μὴπως σπάσουν ταὐτά, προτιμῶ τοὺς ἀνθρώπους πού δοκιμάζουν ἀναμεταξύ τους τὴ δύναμιν τῆς γραμμῆς τους. Μὰ καὶ ἡ γραμμὴ ἔχει τὴν τέχνην τῆς, τοὺς νόμους τῆς, καὶ τὴ γνώσιν τῆς. Ὁ κοινὸς ἐχτρός; Ἡ καλλιέργειά σου, βέβαια. Μὰ στὸ βάθος εἶναι ἡ πλάνη καὶ ἡ ἀπάθεια, καὶ ἡ πρόληψις, εἴτε στὸ μέρος βρίσκεται τοῦ καθαρευουσιάνου, εἴτε στὸ μέρος τοῦ δημοτικιστῆ.

Τὸ θετικὸ σημεῖο πού θὰ μᾶς ἐνώσῃ;

Πάντα, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, θετικὰ γραφόμενῃ, στὰ ἔργα τῆς φαντασίας, στὰ ἔργα τὰ ἐπιστημονικὰ, στὰ ἔργα τὰ δημοσιογραφικὰ, στὰ ἔργα τὰ συζητητικὰ· σὲ κάθε δημιουργίᾳ, καὶ σὲ κάθε φιλονεικίᾳ. Γνώρισμ' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τοῦ προοδευτικοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ εἶναι δημοτικιστὴς. Μὰ ὁ δημοτικιστὴς δὲν ἐξετάζω ἂν εἶναι σοσιαλιστὴς ἢ φιλελεύθερος, ἀναρχικὸς ἢ ἀπολυταρχικὸς, ἠρησκὸς ἢ ἄθεος, ρωμαντικὸς ἢ κλασικιστὴς, θετικὸφρονας ἢ ἰδανιστὴς, παλαικός ἢ καινотόμος. Μπορεῖ ἀδιάφορα νὰ εἶναι, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτά, μπορεῖ νὰ εἶναι λίγο ἀπ' ὅλα. Μέσα στὴν τεράστιαν

κίνηση των ιδεών σέρνω κ' ἐγὼ τις ἀγάπες μου καὶ τις θρησκείες μου, καὶ ξέρω, στήν περίστασι, νὰ μάχουμαι καὶ νὰ θυσιάζομαι γιὰ ὅ,τι μὲ συγκινεῖ. Μὰ ὅ,τι μ' ἐνθουσιάζει ἐμένα, τὸ δημοτικιστὴ, εἶναι σὰ βλέπω νὰ γράφεται ἡ γλώσσα ὀρθὰ καὶ μὲ τὸ χαρακτήρα της γιὰ ὅποια πίστι καὶ γιὰ ὅποιαν ἀπιστίαν, γιὰ κάθε τι, ἀπὸ τῆ φιλοσοφίας τοῦ Μπέρξον, ἴσα μὲ τὸ ψοφῆμι τοῦ δρόμου.

Τελειώνω καθὼς ἀρχισα : Χαιρετῶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ «Νουμά», σφίγγοντας τὸ χέρι τοῦ φίλου διευθυντῆ του, ποὺ εἶναι δημοτικιστὴς ἀπὸ τοὺς ἀψευγάδιαστους τῆς γλώσσας χειριστές, καὶ τοῦ εὐχομαι νὰ τὰ κατοστήσῃ καὶ νὰ τὰ χιλιάσῃ τὸ φύλλο του καὶ φύλλο μας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

“ΝΟΥΜΑΣ,, ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Κυκλοφοροῦν, ἀπὸ τὰ 1903 ποὺ ἀρχισε νὰ δημοσιεύεται, πολλές καὶ ἀντίθετες γνώμες γιὰ τὸ «Νουμά» καὶ ἀνάμεσα στοὺς καθαρευουσιάνους καὶ ἀνάμεσα στοὺς δημοτικιστές. Πολλοί, χωρὶς νὰ τὸν ἔχουν ποτὲ ἰδεῖ στὰ μάτια τους, τὸν καταδικάζουν πολὺ ἄγρια νὰ καεῖ ἀπὸ τὸ φωτισμένον ὄχλο στὴν πλατεῖα τοῦ Συντάγματος μαζὺ μὲ τὸν Ὑπάρχοντα, τὸ διευθυντὴ του. Ἄλλοι τὸν εἰρωνεύονται μὲ «ἀττικὸν ἄλγος» τάχα, ὀνομάζοντάς τον ὄργανο τῶν «μαλλιαρῶν» ποὺ ἔχουν τὴς κοιτίδες. Τρίτοι λέν γιὰ τὸ φύλλο αὐτό. «Μὰς ἀρέσει» ἡ δημοτικὴ, μὰ ὅχι ὁ «Νουμάς». Τέταρτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά» γιατί εἶναι τὸ μόνο φύλλο ὅπου μποροῦν νὰ γράψουν ἐλεύθερα τὴ γλώσσα ποὺ τὸ γούστο τους θέλει καὶ τὴς ιδέες ποὺ ἡ ἰδιοσυγκρασία τους ὑπαγορεύει. Καὶ πέμπτοι ἐγκρίνουν τὸ «Νουμά», γιατί τοὺς χρησιμεύει γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τοὺς ἄλλους δημοτικιστές.

Καὶ διάφορες παραλλαγές στὴς γνώμες τούτες, μπορεῖ κανένας νὰ ἀνακαλύψει.

Παίρνοντας σὰν κέντρο τὸ «Νουμά», ἄφοῦ εἶναι σήμερα νὰ γιορτάσουμε τὴ δεκαετηρίδα του, μπορεῖ κανεὶς νὰ χωρίσει τοὺς κατόχους τῶν γνωμῶν αὐτῶν σὲ δύο στρατόπεδα, σ' ἀνθρώπους ποὺ διαβάζουν τὸ «Νουμά», καὶ σ' ἀνθρώπους ποὺ δὲν τὸν διαβάζουν.

Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τὸν διαβάζουν εἶναι συνήθως βέβαια καθαρευουσιάνοι. Μπορεῖ ὡς τόσο νὰ τύχει νὰ εἶναι καὶ κανένας τους δημοτικιστὴς. ποὺ εἴτε δὲ συνηθίζει ἢ δὲν ἔχει καιρὸ νὰ διαβάσῃ ἐφημερίδες, εἴτε δὲν καταγίνεται πολὺ πολὺ μὲ τὴν πνευ-

ματικὴ κίνηση τοῦ ἔθνους, εἴτε δὲν τοῦ ἀρέσει ὁ «Νουμάς» σὰν ἐφημερίδα.

Ἐκεῖνοι ποὺ τὸν διαβάζουν εἶναι ὅλοι δημοτικιστές, ὅσο καὶ νὰ μὴ συμφωνοῦν πάντα σὲ κάτι γραμματικὲς λεπτομέρειες. Ἀπ' αὐτοὺς μερικοὶ τὸν διαβάζουν γιὰ νὰ ἀντικρύσουν τυπωμένο τὸ ἄρθρο τους, τὴ μελέτη τους, τὸ ποίημά τους ἢ τὸ διήγημά τους, ἢ καὶ καμιάν ἀπάντησιν σὲ κανένα προηγούμενο ἄρθρο τους, ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦν καμιά κρίσιν γιὰ τὸ ὄραμα τους ἢ τὴν κωμωδία τους ἢ ὅ,τι ἄλλο ἔργο τους, τρίτοι γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴ φιλολογικὴ καὶ γενικότερα τὴν πνευματικὴ κίνηση (ὅσο λιγιστὴ καὶ φτωχὴ καὶ ἂν θελήσει κανένας νὰ τὴ χαρακτηρίσει), ἄλλοι πάλι γιὰ νὰ κρατήσουν ἐδίκως μίαν ἐπαφὴ μὲ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο ποὺ λέγεται δημοτικισμός.

Γι' αὐτοὺς ὅλους ὁ «Νουμάς» εἶναι μιὰ ἀνάγκη. Τὸν περιμένουν κάθε Κυριακὴ ὅπως ἴσως περιμένουν καὶ τὴν Κυριακὴ τὴν ἴδια. Μπορεῖ μερικοὶ νὰ τὸν ἤθελαν καλλίτερο, ὁ καθένας κατὰ τὴν αἴσθητικὴν ἢ τὴς διανοητικὲς του ἀνάγκες, μὰ καὶ ἔτσι ὅπως εἶναι, ὅχι μόνο τὸν δέχονται παρὰ καὶ τὸν χρειάζονται. Καὶ ἀπόδειξη πῶς τὸν διαβάζουν.

Ὅσο καὶ νὰ μὴν εἶναι τέλει, ὅμως εἶναι τὸ μόνο δημοτικιστικὸ φύλλο ποὺ βάσταξε τόσα χρόνια, τὸ μόνο ποὺ χρησιμεύει γιὰ **στάδιο** ὅπου καθέννας, ποὺ εἴταν ὡς τώρα κατηγούμενος καὶ γίνηκε νεοφώτιστος δημοτικιστὴς, πιάνει καὶ γράφει καὶ δοκιμάζει τὴ δύναμίν του, ὁ μόνος στυλοβάτης κάθε νέας δημοτικιστικῆς ἀξίας, ὁ μόνος κρὶνος ποὺ βαστάει τὴν ἐπικοινωνία καὶ τὴ συνάφειαν μεταξὺ τοὺς δημοτικιστῆς, δηλαδή σ' ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐπαγγελμαμάτων ὅσοι ἔχουν κάτι τι κοινὸ ἀναμεταξύ τους, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν βρίσκονται, σ' ὅποιον ἐλληνικὸ ἢ ξένον τόπον καὶ ἂν κατοικοῦν. Εἶναι τὸ φύλλο ὅπου μέσο του γνωρίστηκαν οἱ δημοτικιστῆς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀναδείχθηκαν μεταξὺ τους μερικοὶ ἀξιοὶ νέοι. Εἶναι τὸ φύλλο τὸ ἐτοιμὸ νὰ δεχτῇ καὶ ἄλλους νεοφώτιστους καὶ νὰ ἀναδείξει τοὺς καλλίτερους.

Καὶ οἱ νέοι αὗτοι δὲν εἶναι μόνο δημιουργοὶ λογοτεχνίας παρὰ καὶ μοχλοὶ κάθε ἄλλης πνευματικῆς στῆς ἔθνος κίνησης. Ὁ δημοτικισμὸς δὲν εἶναι μόνο διαφορετικὴ γλωσσικὴ ἀντίληψιν οὔτε καὶ μόνο ἀλλοιότικη καλλιτεχνικὴ αἰσθητικὴ, εἶναι καὶ φαινόμενο κάποιου γενικότερου διανοητικοῦ ἀνθίσματος.

Τὸ ἀνθίσμα τοῦτο, νεωτεριστικὸ καθὼς ἀναγκαστικὰ φανερόνεται, ἐπόμενο εἶναι νὰ τὴ βάζει μὲ τὴν προτερინὴ καὶ τὴν ὡς τώρα ἀκόμη κυριαρχούσα διανοητικὴ κατάστασιν, καὶ νὰ πιάνεται μαζὺ τῆς